

DOSSIER

ESTUDI SOBRE EL MUNICIPI DE TAVERTET

INTRODUCCIÓ

Aquest és el resultat del treball de curs de geografia de tercer de Magisteri. El tema és l'estudi amb el màxim d'amplitud i actualitat del municipi de Tavertet.

El treball es basa sobre quatre aspectes centrals:

- Estudi de la població —pel cens del '81—.
- Estudi del tipus de poblament.

—Activitat realitzada pels seus habitants.

--Tipus de serveis que hom hi pot trobar.

A la part final hi podem trobar un apèndix gràfic d'algun exemple de casa, tipus de conreu i servei.

El resultat creiem que ha estat molt vàlid, ja que a més de conèixer el poble i adquirir un valió mètode de treball per l'estudi d'un poble, hem pogut fer amis-

tat amb la seva gent.

Donem les gràcies, molt especialment al Sr. Jordi Sanglas (i demanem perdó a l'Estrella per les molèsties), per la seva ajuda i orientacions constants i també a la família del Monteis per les seves explicacions sobre agricultura. Gent que junt amb d'altra fan possible la vida en llocs difícils.

Juny 1983

COMENTARI DE LA PIRÀMIDE D'EDATS

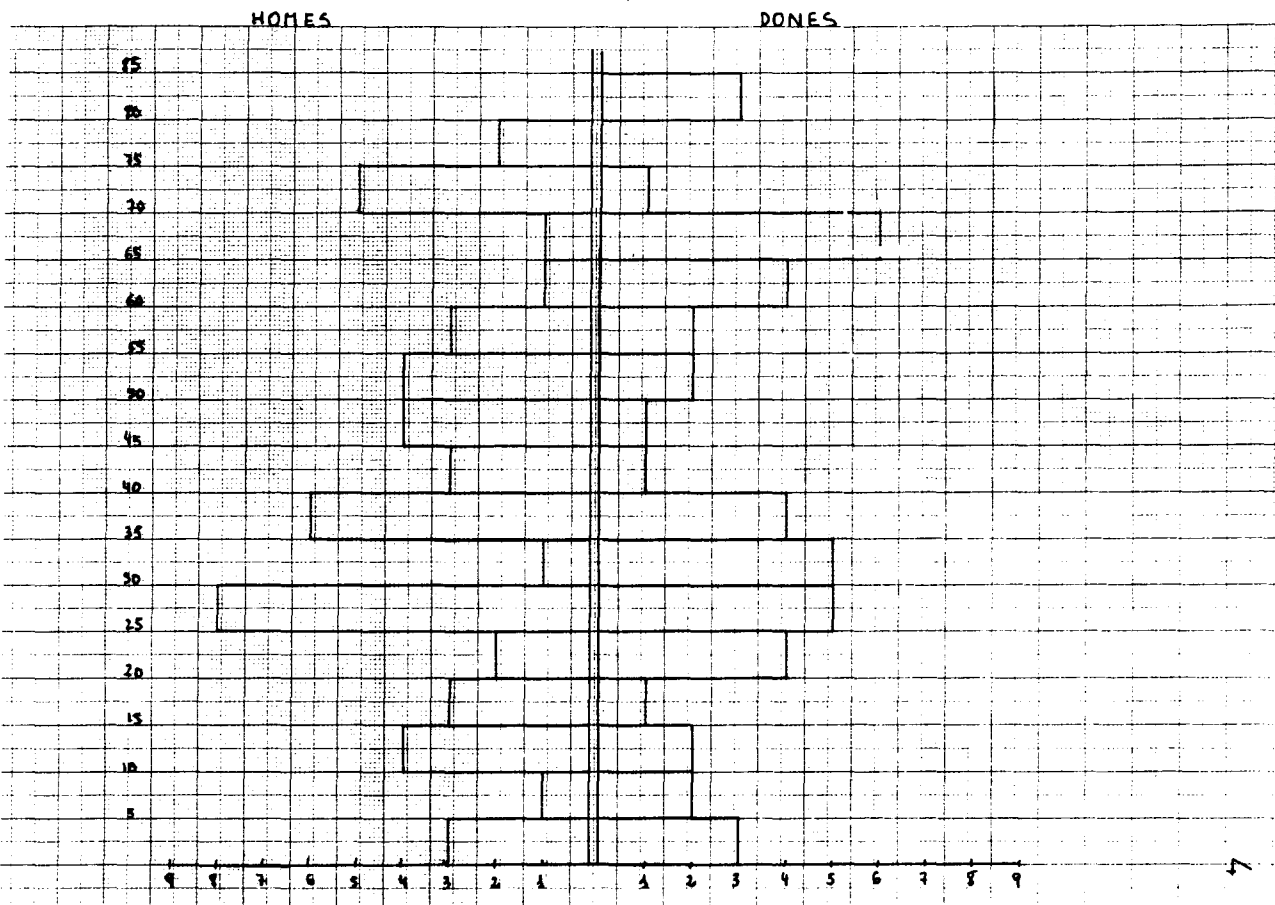
No podem dir gaires coses sobre la piràmide, ja que pensem que és just el resultat del moment del censament de la gent de Tavertet.

Podem observar que és una piràmide que gairebé no té base, ja que el grup comprès entre els 0

i els 5 anys té un total de 6 persones i és, doncs, petit. Per altra banda, podem veure també que és molt irregular i no té una continuïtat, ja que són tan poca gent que una persona que vingui de fora, que marxi o que es mori pot fer-ne variar la distribució. És molt poca gent repartida en els 17 grups d'edats de cinc anys, la qual cosa fa que es dilueixi molt

i no es pugui observar l'evolució demogràfica del poble. Aquesta gràfica no és gaire representativa, però ens demostra que la població nativa tendeix a reduir-se, amb la possibilitat de noves aportacions de gent forània, cosa que provocaria un augment de la població i possiblement en una edat molt concreta.

Una altra cosa observable del

Piràmide d'edats

cens és la procedència de la gent que viu a Tavertet. La població natural de Tavertet en el moment del cens és inferior a la població vinguda de la resta de Catalunya, el que vol dir que hi ha molta gent, vist el nombre reduït de població, de fora. Pel contrari la població vinguda de les altres contrades de l'Estat espanyol, és molt baixa; la immigració tan parent a d'altres llocs de la geogra-

fia catalana a Tavertet té molt poca importància. Són 7, en total, les persones que procedeixen d'altres llocs de fora de Catalunya, sobre un total de 98. Pel contrari són 36 els que provenen de diferents llocs de Catalunya. Onze han nascut a Vic, cosa que no significa que no hagin viscut sempre a Tavertet, sinó que reflecteix possiblement un fet degut a unes mesures de segure-

tat i higiene al moment del part. Segons la gràfica el grup d'edat amb més importància és el comprès entre els 25 i els 30 anys, que representa un 8,5 per cent del total de població. L'altre grup amb un tan per cent més elevat és el de 35 a 40 anys, amb un 6,4, i l'altre el grup que va dels 70 als 75 anys, amb un 5,1 per cent.

COMENTARI DE LA GRÀFICA DEL TREBALL — OCUPACIÓ

- a) Servei militar.
- b) Treball i ofici familiar.
- c) Buscar ocupació per primer cop.
- d) Atur.
- e) Jubilats.
- f) Rendistes.
- g) Assisteix a centre d'ensenyament.
- h) Feina de la llar.
- i) Altres situacions.

No trobem en tot el poble cap noi que estigui realitzant el servei militar, cosa que fa suposar que no hi hagi ningú que en tingui l'edat, o bé perquè és massa gran o bé perquè és massa jove. La població de nois joves és molt baixa.

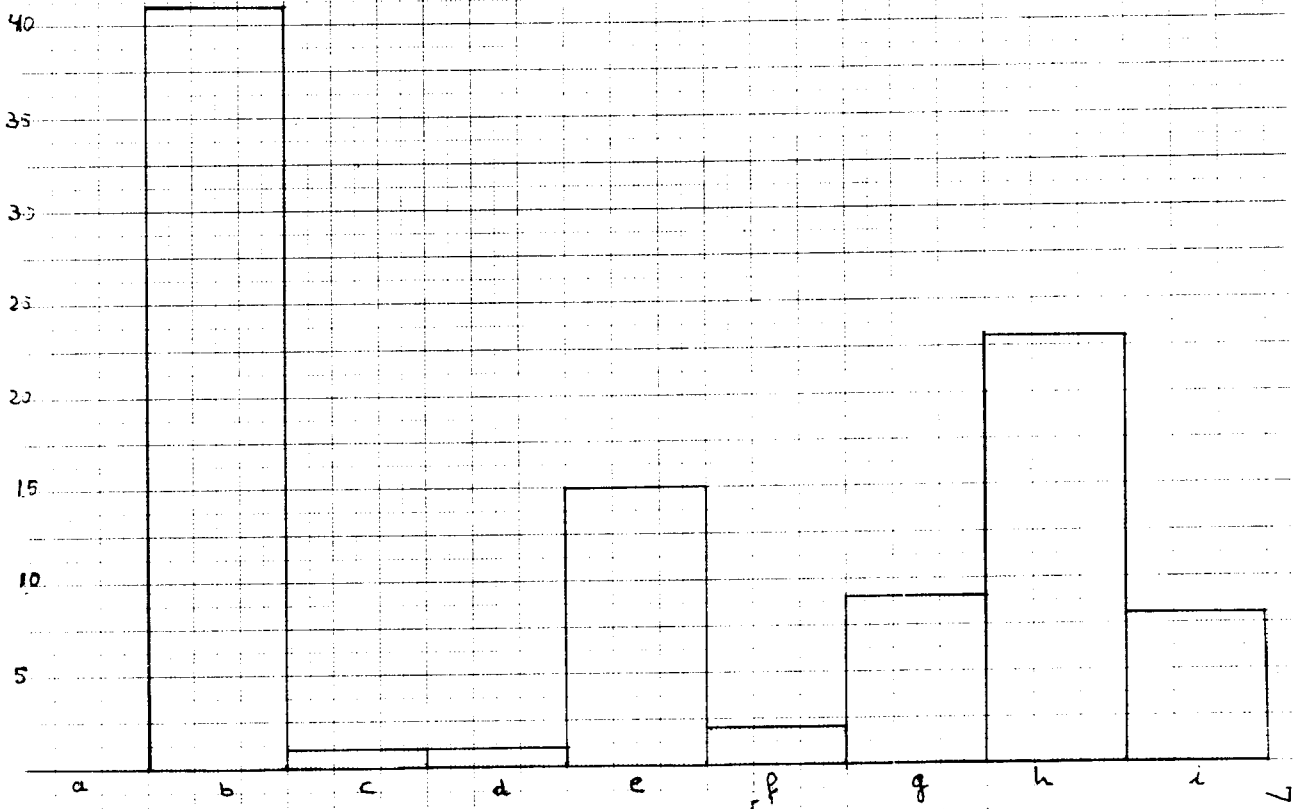
El nivell de treball familiar és el més elevat. S'entén per treball familiar el treball de pagès, i en trobem 41 casos.

El nombre de gent que busca ocupació per primer cop, així com el dels aturats, és molt baix (un cas de cada). Però aquest no és un símptoma important, ja que la manca de feina no és un dels problemes socials més importants de Tavertet; n'hi ha d'altres més greus, com per exemple el despoblament que el poble està sofrint en els darrers anys.

El total dels jubilats, 15, és una xifra considerablement alta, si considerem que solen trobar-se gairebé tots dintre del grup de població masculina, ja que les dones no han tingut una feina socialment reconeguda i, per tant, no s'han pogut jubilar. D'altra part, com hem dit ja en la piràmide d'edats, la cosa era previsible

ja que la població és vella. És curiós que existeixin rendistes (2 concretament) com a forma d'ocupació, a causa de les condicions i dificultats que té la gent per sortir del pas. La columna de la feina de la llar és la segona en importància numèrica, 23 casos. Representaria, o bé que la dona no treballa en cap feina fora de casa, o bé que si ho fa no consta, cosa que és la més probable.

La columna d'altres situacions conté la resta de casos —8 en total—, que representen la canalla que estudia, la gent amb problemes físics...

COMENTARI DE LA GRÀFICA DE LA CONDICIÓ SÓCIO-ECONÒMICA

- a) Patró. Empresari. Dóna feina.
- b) Empresari sense donar feina
- c) Cooperativa.
- d) Situació fixa amb remuneració fixa.
- e) Eventual, sense remuneració fixa.
- f) Sense remuneració reglamentada.
- g) Busca feina. Mili.
- h) Mestressa de casa.

i) No actiu.

La columna i), de gent no activa, és la més nombrosa, ja que comprèn la gent gran que no treballa i els infants que estudien.

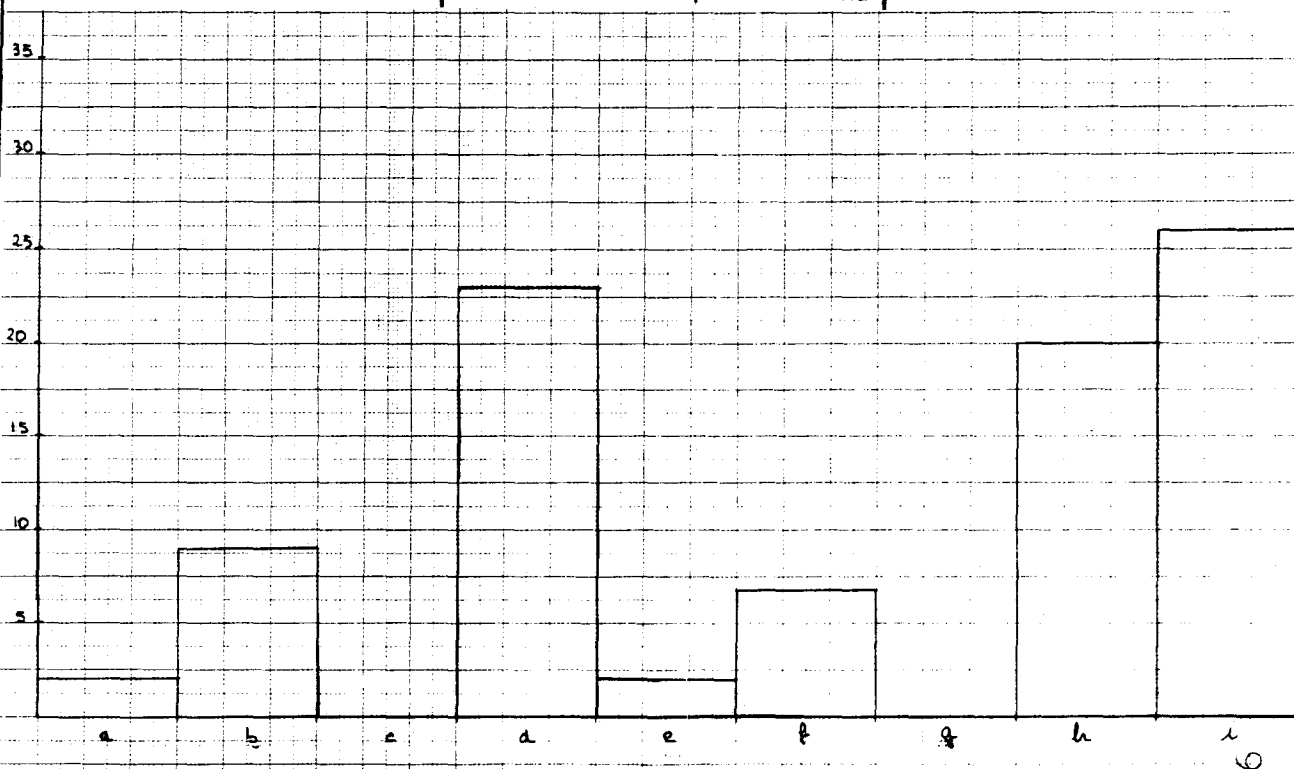
La segona columna en importància és la de la remuneració fixa, és a dir la de la gent que exerceix una feina bastant segura.

Les mestresses de cases tenen una importància gran, però no queda especificat si a més d'això fan alguna cosa fora de la llar. Si comparem l'apartat h) d'aquesta gràfica amb el de la del Treball-Ocupació, veiem que hi ha una

diferència de 3 dones —20 en aquesta i 23 en la de Treball-Ocupació—. Això suposem que vol dir que aquestes tres dones a més de dur la feina de la llar realitzen un treball remunerat.

Hi ha 8 propietaris de terres que no donen feina —xifra que, en relació al conjunt de la població, és bastant elevada—. Això és probablement degut al fet que les propietats són massa petites com per donar feina a més gent que la família.

No hi trobem cap cooperativa, tot i que algun pagès creu que la seva creació seria un fet positiu.

COMENTARI DE LA GRÀFICA D'ORIGEN DE LA POBLACIÓ

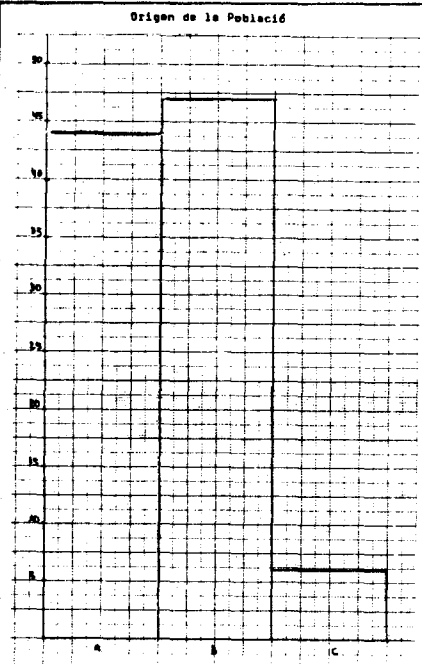
En aquesta gràfica existeixen tres grups molt clars:

- a) Gent originària de Tavertet.
- b) Persones que provenen de la resta de Catalunya.
- c) Gent que ve de fora de Catalunya.

Quaranta-nou persones provenen d'altres llocs de Catalunya, cosa que vol dir que Tavertet ofereix, a part de l'atractiu de l'estiu, un atractiu també de cara al treball. Les explotacions abandonades ofereixen, a la gent de fora, una possibilitat de treball. També ofereix altres atractius, com la tipologia del paisatge, i la dificultat d'accés al poble fa que

algunes persones —com les que estan en una granja per a toxicomans o les de la secta religiosa de l'Arco Iris— se sentin atretes per la seva tranquil·litat.

És significatiu que de la resta de l'Estat només hi hagi 6 persones. Això fa pensar, evidentment, que l'onada d'immigrants de després de la Guerra Civil afectà molt poc Tavertet, sobretot si comparem les dades amb les de poblacions on la població immigrada dobra la població originària. Aquesta baixa incidència té les seves causes en la falta d'indústries i en la dificultat per crear-ne, ja que aquestes, a més de tots els serveis que creen al seu entorn per factor multiplicador, són el principal atractiu dels immigrants que, generalment,

busquen una feina industrial segura i ben pagada.

La gent originària de Tavertet no arriba a la meitat del total. Això creiem que és una reper-

cussió de l'èxode rural que va tenir lloc, cap a la ciutat, en els moments de més puixança de la indústria catalana. Aquesta gent que va deixar el poble no va

tornar-hi, com a mínim per a establir-s'hi de nou d'una manera fixa.

COMENTARI DE LA GRÀFICA DEL GRAU D'INSTRUCCIÓ

En aquesta gràfica podem veure que hi ha un percentatge molt alt de gent que no sap ni llegir ni escriure —unes 25 persones sobre 98, que representa gairebé el 25 per cent (encara que dintre d'aquest grup s'inclouen els nens que encara no tenen edat escolar)—.

També és molt elevada la proporció de gent que no ha acabat l'escola primària (també un 25 per cent aproximadament).

La gent que té l'E.G.B. i la primària completes supera tota la que no l'ha acabada (i a totes les dades que hi ha al cens sobre el grau d'instrucció), ja que arriba al 28 per cent.

La gràfica fa una forta baixada

fins arribar a un 8 per cent de gent amb el batxillerat elemental. El grau de formació a un nivell més elevat no supera en cap moment el 5 per cent i són quatre les persones que tenen un títol.

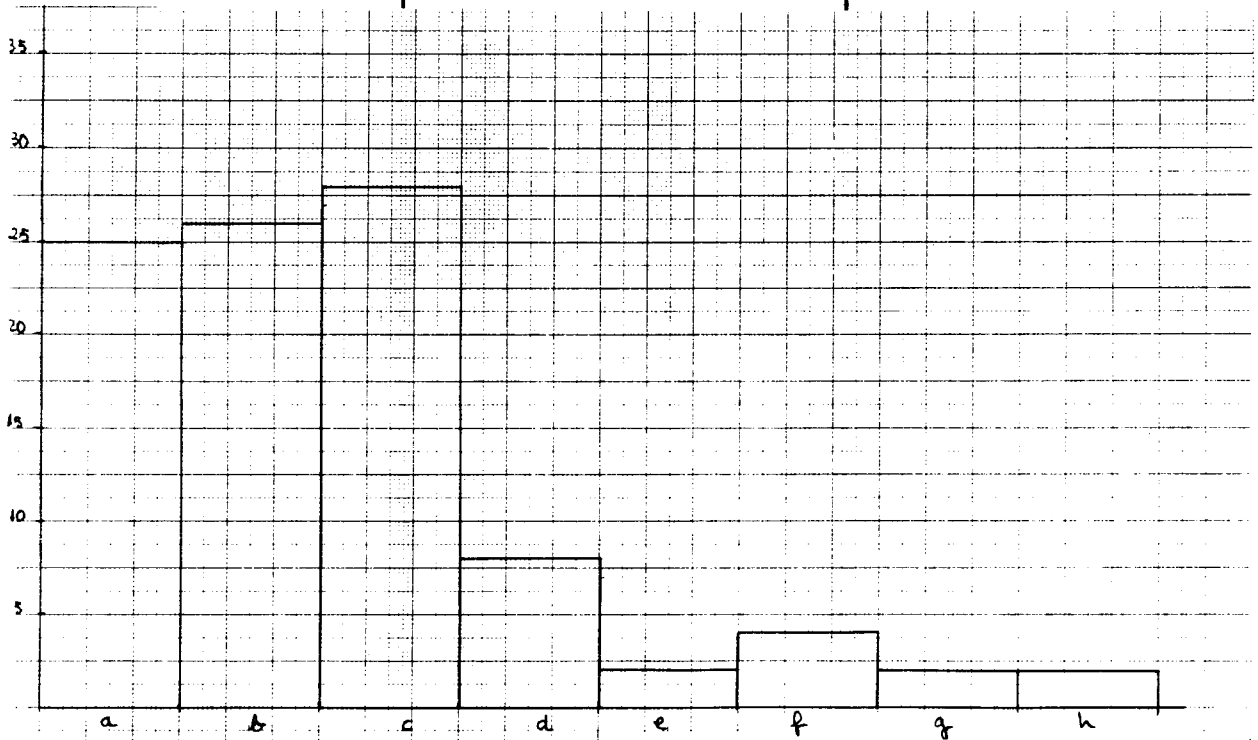
En conclusió veiem que hi ha un grau de formació molt baix. Això, però, no ens ha d'estranyar en una zona agrícola com és Tavertet, ja que fins ara (i ara encara) els pagesos no rebien cap formació especial, ni a nivell d'estudis acadèmics ni a nivell d'estudis professionals; n'hi havia prou amb saber allò que es creia fonamental i essencial. Tampoc no ens hauria d'estranyar si l'alt percentatge d'analfabets el trobessim majoritàriament entre les dones.

Resumint, i per acabar, podrí-

em així afirmar que al poble no hi ha un grau molt elevat de formació, potser també a causa de les dificultats de comunicació i a la llunyania amb els altres pobles. En aquest baix grau d'instrucció també podria incidir una mala formació i funcionament de l'escola del poble.

Els percentatges i la distribució de les dades seria la següent:

- Analfabets 24%
 - Primària incompleta . . . 25%
 - EGB i primària 28%
 - Batxillerat elemental . . . 8%
 - Títol superior o mitjà . . . 5%
- (Aquestes persones fàcilment podrien ser el metge, el mestre, el capellà i algun pèrit agrícola).

COMENTARI DE LA GRÀFICA DE COM REALITZEN EL PROPI TREBALL

En aquesta gràfica del cens els ítems no ens són gaire clars. De fet, veiem que:

- a) Treballen en un lloc concret.
- b) Centre docent.
- c) Es desplacen segons la feina.
- d) Es desplacen sense destinació fixa.

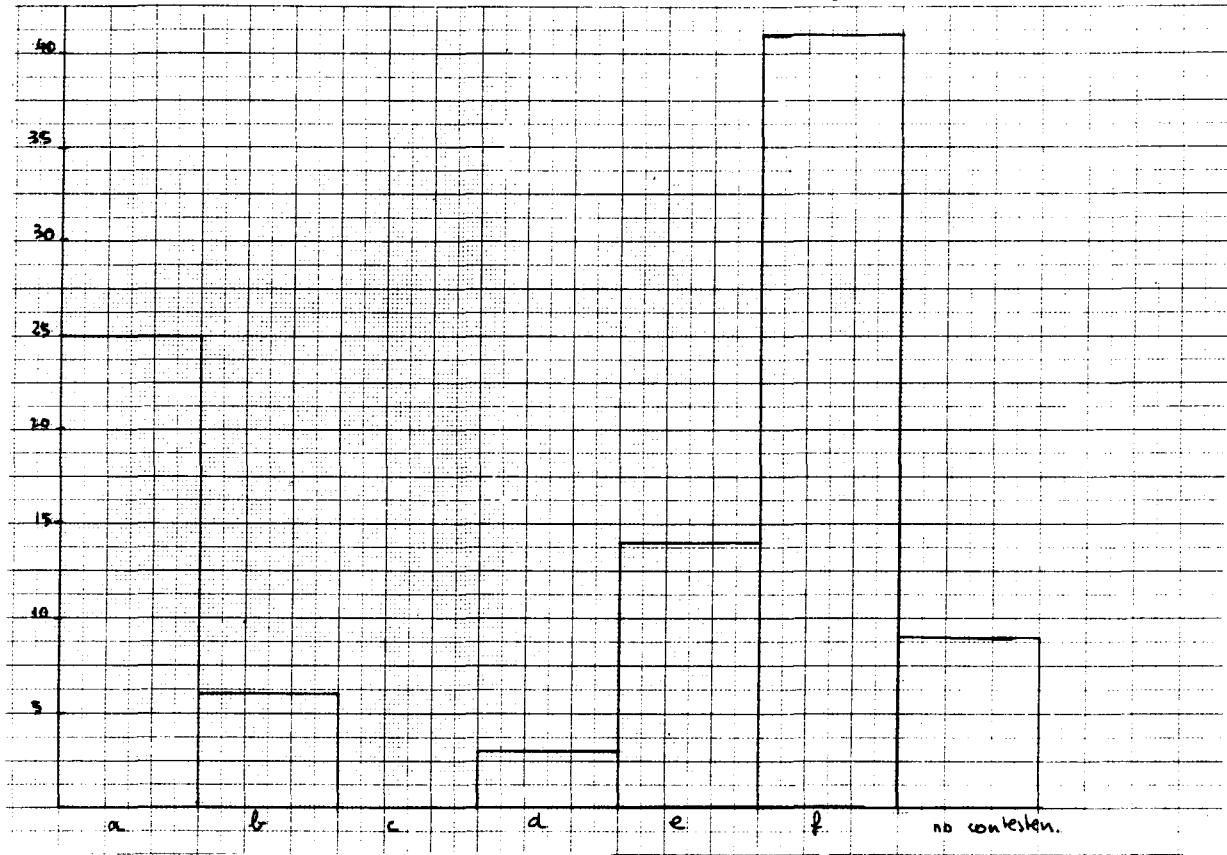
- e) Realitzen el treball on viuen.
- f) No necessiten desplaçar-se. No actius.
- g) No contesten.

No queda gaire clar si per treballar en un lloc concret necessita o no desplaçament. També queda fosc veure si els que no necessiten desplaçar-se treballen o no.

A part d'aquests punts que po-

den ser confosos, veiem que la columna més alta és la de la gent que no necessita desplaçar-se per anar al lloc de treball, segurament perquè es tracta de pagesos o bé de gent que treballa en algun servei del poble. Aquesta columna és representada per 25 persones i la columna e) per 14. Si sumem les dues, tenim un percentatge molt elevat de gent que no es mou de Tavertet per anar a treballar.

Podríem agrupar les columnes a), e) i f), cosa que donaria un total de 80 persones. La gent que treballa és, així, poquíssima.

EL POBLAMENT DE TAVERTET

Una de les formes més antigues d'hàbitat que trobem a Tavertet són les baumes, alguna de les quals ha estat habitada fins a finals del segle XIX, exactament fins a l'any 1895, en què va morir una dona que vivia sola a la Clota (antigament la Grevolosa). En realitat, aquestes baumes han estat un hàbitat continuat, i han arribat a ésser cases de pagès amb divisions internes, molt semblants a les cases de pagès que coneixem. A moltes d'elles es poden veure encara ara els encaixos de bigues que devien servir per allargar les cases. A les baumes del Sunyer de Baix s'ha vist que hi havia fins i tot finestres i porta.

Moltes cases actuals, dedicades a pagès, prenen el nom de la bauma que en un principi hi havia a sota.

Quirze Parés (un historiador afeccionat que ha estudiat molt el Collsacabra) sosté la teoria que a Tavertet hi ha hagut un poblament molt important per la quantitat de gent, com per la seva antiguitat. Segons aquest senyor al pla de Tavertet hi havia

un poblat ibèric important —i fins i tot s'ha trobat ceràmica amb gravats neolítics prop de la muralla del castell.

Aquesta muralla devia ser una defensa del pla, ja que es troba precisament en l'únic pas possible.

Un altre punt que exposa el senyor Parés per defensar la seva teoria és el dels camps d'enterrament, que presta suport a la idea que hi havia un nombre important de població a Tavertet.

Aquests camps es troben dins de l'explotació de Monteis, on s'han trobat enterraments en posició fetal i fins i tot tombes cristianes. Les tapes d'aquestes eren conegudes pel nom popular de "Taulas de Monteis".

Aquest senyor ha escrit un llibre sobre el poblament al Collsacabra, però ara per ara encara no ha estat editat.

Quant al poblament actual hem de dir que és dispers. La gent viu en cases de pagès escampades (si exceptuem el poble, que és l'únic centre).

Són força distants les unes de les altres, en gran part a causa de la tipologia del terreny. Les explotacions són molt grans en hectàrees, però poc terreny és aprofita-

table per al conreu.

Moltes cases de pagès són buides, d'altres han estat aterrades i algunes les lloguen per als caps de setmana (veure mapes). Hi ha una tercera part de cases actualment habitades pels pagesos, una altra tercera part llogades per als caps de setmana i la resta de cases són abandonades, moltes d'elles en un estat de conservació prou lamentable (d'algunes només queden en peu uns trossos).

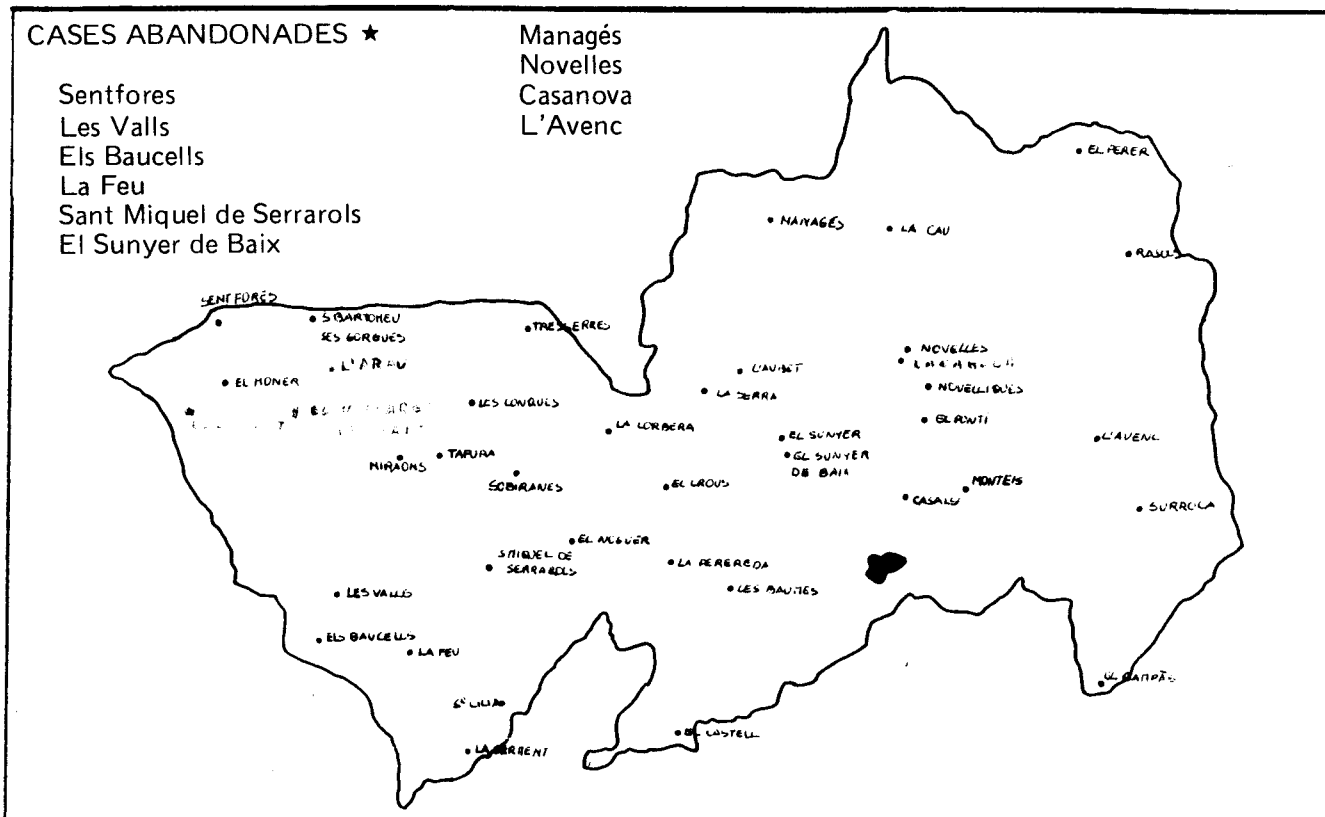
CASES EN ACTIU ■

El Perer	Sobiranes
Rajols	El Noguer
Surroca	La Perereda
El Puntí	Les Baumes
Casals	El Castell
L'Aubet	La Cau
Tresserres	Villaret de Baix
El Moner	Monteis

CASES ADAPTADES.

Ús de cap de setmana ▲

El Puntí	Miraons
Novelliques	El Campàs
El Sunyer	La Careda
La Serra	L'Arau
El Crous	El Villaret de Dalt
La Corbera	El Llobet
Les Conques	
Tarufa	
Sant Bartomeu Sesgorgues	

AGRICULTURA

A causa de la falta del cens del 1982, hem hagut de recórrer, per trobar informació, als mateixos pagesos. Ens van recomanar d'anar a veure el pagès que viu a Monteis, tant perquè l'explotació és del tipus més corrent, com perquè és pèrit agrònom, i per tant disposa d'una versió més tècnica de l'agricultura, que era el que més ens convenia.

En termes generals cal dir:

A nivell d'agricultura el treball no és gaire mecanitzat. Sobretot per les dificultats que presenta el relleu del terreny. Els conreus no són gaire grans i tenen moltes feixes. Cal, doncs, dedicar molta mà d'obra per a la feina. Les màquines molt grosses són impensables aquí.

Els productes de l'agricultura estan pensats de cara al bestiar. Es produeix sobretot menjar per a les vaques, que és la ramaderia que domina. La major part del que es cull es guarda per ensitjar-ho (ordi, blat de moro...) de cara a l'hivern, quan el pasturatge no és suficient. De totes maneres, en tot temps l'alimentació dels animals es complementa amb pinso.

Actualment no es conreen cereals per granar, sinó tan sols per ensitjar-los tendres.

L'explotació normalment té com a objectiu la producció de

llet, i en alguns casos —més pocs— la producció de carn bovina.

No hi ha gairebé cap propietari, quasi tots són masovers parcers. Encara que actualment no s'acostuma a pagar a parts (un tant del que es produeix), sinó que es valora en diners. Això ha estat degut al canvi de conreus que han passat de ser netament agrícoles (patates, blat, etc.) a ser conreus de cara a la ramaderia, que, per tant, no són aprofitables per a l'ús directe o per a la venda.

Quasi totes les explotacions funcionen en règim familiar, tot i que en algunes hi ha algun assalariat o es contracten jornalers en èpoques de més feina.

Les explotacions són força extenses (unes 100 Ha), de les quals sols es conreen unes quantes quarters (més o menys un 6 per cent del terreny aprofitable). La resta és de bosc, que el masover no pot explotar sinó pel que ell necessita, ja que l'explotació forestal és a càrrec del propietari.

La llet del bestiar es ven a un particular, que recull tota la del poble seguint les diverses cases. Aquest la ven a una casa que la comercialitza, concretament a ATO. Aquestes cases comercials tenen distribuïdes les zones de recollida, per evitar així de fer-se la competència.

Per a la comercialització del

bestiar de carn han de connectar amb algun traficant, que és el que es preocupa de col·locar-la on n'hi hagi més demanda.

Hi ha alguns pagesos que pensen que la creació d'una cooperativa de carn de vedell seria quelcom positiu per a la gent del camp, ja que l'alliberaria dels preus establerts arbitràriament per les grans productores i pels escorxadors.

EL POBLE DE TAVERTET

A començaments de segle hi havia al poble una quantitat de serveis més especialitzats que no pas ara: sastres, cadiraires, fusters, paletes... Ara, al contrari, a part del paleta, a Tarteret no hi ha cap d'aquests serveis. El motiu és, evidentment, la disminució del nombre d'habitants.

També es donava el cas de famílies que vivien reunides en una mateixa casa. Ara n'hi ha moltes de buides dins el propi poble. Ara n'hi ha nou d'habitades tot l'any, a dintre el poble, de les quals sols en una hi viuen juntament dues famílies.

La gent va començar a marxar els anys seixanta. Fins aquelles dates al poble hi havia unes 400 persones (després de la guerra civil). Quasi tots es dedicaven a fer de pagès. Els que no tenien terres o no en tenien en prou quantitat per a mantenir la gent

que eren a la família, anaven a treballar als boscos del voltant, en l'obtenció de carbó d'alzina. Aquesta era una feina bona per a l'hivern. A l'estiu es dedicaven a anar a segar on fes falta mà d'obra.

Fins als anys vint, hi havia unes 40 cases habitades. Ja hem dit que sols en queden 9. D'aquestes nou, dues són habitades per famílies que han vingut de fora. Dues cases estan enrunant-se, pel fet que no hi ha viscut ningú d'ençà que es van abandonar. La resta són segons habitacles que s'usen els caps de setmana.

Quant a serveis, es pot ben dir que no està prou dotat actualment. Hi podem trobar:

- El forn de pa, a la plaça de la Diputació.

- La fonda Baró, al carrer del Mig.

- Un restaurant, al carrer de les Fonts.

Per al metge i la farmàcia s'ha d'anar al poble de l'Esquirol en cas d'urgències. El metge normalment puja a Tavertet cada quinze dies.

Tampoc no hi ha banc ni agència bancària. Per fer qualsevol transacció cal anar també a l'Es-

quirol.

No hi ha botiga de roba ni d'electrodomèstics, és a dir mínimament especialitzada. Hi ha la botiga de queviures que és, alhora, fruiteria.

El servei d'escombraries és a càrrec del propi agutzil del poble, que fa aquest servei uns dies determinats de la setmana. Hi ha servei diari de correus. També hi ha telèfon. Però n'hi ha quinze de sol·licitats ja fa temps, i de moment no es veuen perspectives que es faci una ampliació de línies. No hi ha tampoc telèfon públic, ja que segons la Telefònica no és rendible en un poble tan petit.

L'aigua arriba a totes les cases, Tavertet és autosuficient en aquest servei. Encara que a l'estiu acostuma a haver-hi algun problema per l'aigua, pel fet que és l'època en què és menys abundosa i, en canvi, és la que més se'n gasta i hi ha més gent al poble.

Hi ha també escola, a la qual assisteixen 10-11 nens. D'altres van a escola a Vic. Tant l'escola com l'ajuntament són en edificis nous.

Ara és en vies de constitució una associació de veïns, que a

parer d'alguns pot ajudar a llimar les diferències entre uns i altres.

Pel que fa al servei religiós, hi va el capellà de l'Esquirol a dir una missa els diumenges a dos quarts d'11 del matí. Els dimecres és tot el dia a Tavertet i visita les escoles.

Hi ha força turisme, si entenem per turista la persona que ve "a veure" el poble en visita pasatgera. Gairebé cada diumenge hi arriba alguns autocars. També s'hi arriba gent els dies entre setmana. Són els que fan ús del restaurant. Hi ha poques habitacions per passar-hi la nit, i generalment ja estan reservades per persones que hi vénen habitualment. Per això es troben sovint que si algú s'hi vol quedar a la nit no pot fer-ho per manca de lloc.

Estudi sobre el Municipi de Tavertet

Treball de geografia de 3er,

Mercè Sàez

Mercè Bubaré

Fili Pujol

Prof. Assumpta Vila

E. U. Balma 1982-83 VIC

COL.LABORACIONS

TAVERTET I ELS SEUS CONTORNS

Tavertet, erol de cases d'estructura muntanyenca, assegurades en un replà de la cinglera, sobre les valls de Sau i de Querós, o, segons la dita dels vells, entre les Guilleries i Collsacabra i que, com un escamot d'ovelles que al capvespre s'acosten a la pleta, buscant aixopluc al redós del cloquer, el qual, recolzat damunt l'església romànica dedicada a Sant Cristòfol, esguarda els seus moradors i visitants.

Poble humil i rústec, que per la seva situació geogràfica i morfològica i per les seves belles naturals ha sabut atraure l'excursionista intrèpid i el visitant curiós, que hi gaudeixen del repòs corporal i omplen de joia l'esperit, puix no hi ha pas mancança de llocs atractius i encisadors.

Fent una breu ressenya dels encontorns més plaents, podem començar pel Pla del Castell, on, vorejant la cinglera nord, es gaudeix de la pregonesa salvatge del Sot de Balà, un paratge difícilment comparable amb cap més de Catalunya per la seva estructura geològica, curull d'espessa vegetació, tot l'any encatit de fresca verdor, sols habitat per la fauna típica de la contrada: la guineu, el toixó, el gat mesquer i el gorjablanc, mentre que a les cingleres hi fan niu els aligots, els esparvers, els corbs... Tot voltat de cingleres escarpades, de tonalitats meravelloses i de relleus feréstecs: el cingle de la Miradora, el racons de les Tunes i del Molí Bernat, els morrals de les Baumés, el morro de l'Abella i els cingles

de Santa Cèlia, tots els quals sembla que converteixin la fondalada en un immens clos on no manquen canals fresques, com la del Castell i la dels Bunyols, tupides de vegetació i per les quals regalimen fonts generoses d'aigua fresca i pura. En dies de grans pluges, els saltants fantàstics del Molí Bernat a la riera de Balà, i el de Tirabou a la del Noguera, són també atractius extraordinaris.

Si ens arribem fins al Puig de la Força fruïrem de la vista de les aigües del pantà de Sau que cobreixen turons i raconades, i girant la vista enllà fruïrem de la vista de les cingleres i boscúries de Sabassona, que ens ofereixen paisatges delitosos.

De tornada al poble, si seguim per